

ಶೇಂಗಾ ಬೆಳೆಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಗ್ರ ಕೀಟ ನಿರ್ವಹಣೆ

ಡಿ. ಎನ್. ಕಂಬ್ರೇಕರ್ ಮತ್ತು ಪ್ರಶಾಂತ ನಾಟೇಕಾರ

ಕೃಷಿ ಕೀಟಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ, ಕೃಷಿ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ - ೫೮೦ ೦೦೫

☎: ೯೮೪೫೫ ೧೬೯೬೮

ಮಿಂಚಂಚಿ: kambrekardn@uasd.in

ಆಧುನಿಕ ಕೃಷಿ ಪದ್ಧತಿಗಳಲ್ಲಿ ಕೀಟ ಹತೋಣಿಗೆ ಪ್ರಮುಖವಾಗಿ ಶಕ್ತಿಶಾಲಿ ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ಬಳಸುವುದೂ ಒಂದು ವಿಧಾನ. ಆದರೆ ಯಾವ ಪ್ರಮಾಣದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಬೆಳೆಯ ಯಾವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಬಳಸಬೇಕೆಂಬುದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಕೃಷಿಕರು 'ಶೇಂಗಾ' ಜತ್ತುವಾಗ ಆರ್ಥಿಕವಾಗಿ ಲಾಭವಾಗುವುದೆಂಬುದನ್ನು ಅನುಲಕ್ಷಿಸಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೀಟಪೀಡೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಾಗ ನಿರಾಶೆಯಾಗಬಹುದು. ವೃಥಾ ಖರ್ಚು ತಪ್ಪಿಸಲು ರಾಸಾಯನಿಕಗಳನ್ನು ತಜ್ಞರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಖುಷಿಯಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು. ಈ ಲೇಖನ ಶೇಂಗಾ ಬೆಳೆಯ ಕೆಲ ಕೀಟಗಳ ನಿಯಂತ್ರಣದ ಬಗ್ಗೆ ಮಾಹಿತಿ ನೀಡುತ್ತದೆ.

ಶೇಂಗಾ ಕರ್ನಾಟಕದ ಮುಖ್ಯ ಎಣ್ಣೆಕಾಳು ಬೆಳೆಯಾಗಿದ್ದು ಇದನ್ನು ರಾಜ್ಯದ ಉತ್ತರ ಜಿಲ್ಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಬೆಳೆಯಲಾಗುತ್ತಿದೆ. ಈ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಕೀಟಪೀಡೆಗಳಿಂದ ಸಾಕಷ್ಟು ಹಾನಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದು, ಈ ಬೆಳೆಗೆ ಬರುವ ಮುಖ್ಯ ಕೀಟಗಳು ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಈ ಕೆಳಗಿನಂತಿದೆ.

೧) **ಥ್ರಿಪ್ಸ್:** ಈ ಕೀಟವು ಎಲೆಯ ರಸವನ್ನು ಹೀರುವುದರಿಂದ ಎಲೆಗಳು ಮುದುಡಿದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಎಲೆಗಳ ಮೇಲೆ ಬಿಳಿಯ ಹೊಳಪು ದ್ರವದ ಲೇಪನ ಕಂಡು ಬರುವುದು ಹಾಗೂ ಎಲೆಯ ಕೆಳಭಾಗ ಕಂದು ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ ತಿರುಗುವುದು. ಇದು ಕುಡಿ ಸಾಯುವ ರೋಗವನ್ನು ಸಹ ಹರಡುವುದು.

ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳು: ಬೆಳೆ ೨೦ ಹಾಗೂ ೩೦ ದಿನಗಳಾದಾಗ ೧.೭ ಮಿ.ಲೀ. ಡೈಮಿಥೋಯೇಟ್ ೩೦ ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ ೦.೫ ಮಿ.ಲೀ. ಪೆಂಥಿಯಾನ್ ೧೦೦ ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ ೦.೫ ಮಿ.ಲೀ. ಫಾಸ್ಫಾಮಿಡಾನ್ ೮೫ ಡಬ್ಲ್ಯು.ಎಸ್.ಸಿ. ಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಸಿಂಪರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ ೫೦೦-೬೨೫ ಲೀಟರ್ ಸಿಂಪರಣಾ ದ್ರಾವಣವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಬೇಕು.

ಕಂಬಳಿ ಹುಳುವಿನ ಮರಿಗಳು

೨) **ಜಿಗಿ ಹುಳು:** ಈ ಕೀಟಯು ಎಲೆಯ ರಸವನ್ನು ಹೀರುವುದರಿಂದ ಎಲೆಯ ತುದಿಭಾಗವು ಹಳದಿ ಬಣ್ಣಕ್ಕೆ "V" ಆಕಾರದಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿ ನಂತರ ಒಣಗುತ್ತವೆ.

ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳು: ಬೆಳೆ ೨೦ ಹಾಗೂ ೩೦ ದಿನಗಳಾದಾಗ ೧.೭ ಮಿ.ಲೀ. ಡೈಮಿಥೋಯೇಟ್ ೩೦ ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ ೦.೫ ಮಿ.ಲೀ. ಪೆಂಥಿಯಾನ್ ೧೦೦ ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ ೦.೫ ಮಿ.ಲೀ. ಫಾಸ್ಫಾಮಿಡಾನ್ ೮೫ ಡಬ್ಲ್ಯು.ಎಸ್.ಸಿ. ಯನ್ನು ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ ಸೇರಿಸಿ ಸಿಂಪರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೩) **ಸುರುಳಿ ಪೂಚಿ:** ಇದರ ಬಾಧೆಯು ಉತ್ತರ ಕರ್ನಾಟಕ ಒಣ ಪ್ರದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಕಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದು, ಇಳುವರಿಯಲ್ಲಿ ಶೇ. ೨೦-೮೦ ರಷ್ಟು ಕಡಿತ ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ. ಕೀಟವು ಚಿಗುರಲೆಗಳನ್ನು ಕೊರೆದು ಸುರಂಗ ಮಾಡಿ ಒಳಗಿನ ಹರಿತ್ತನ್ನು ತಿನ್ನುತ್ತದೆ. ಬಾಧೆ ಅಧಿಕವಾದಾಗ ಪೂರ್ತಿ ಬೆಳೆ ಸುಟ್ಟಂತೆ ಕಾಣುವುದು.

ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳು : ೦.೨ ಮಿ.ಲೀ. ಸ್ಪೈನೋಸಾಡ್ ೪೫ ಎಸ್.ಸಿ ಅಥವಾ ೦.೧೭೫ ಮಿ.ಲೀ. ಪ್ಲುಬೆಂಡಿಯಮೈಡ್ ೪೮ ಎಸ್.ಸಿ. ಅಥವಾ ೨ ಮಿ.ಲೀ.

ಪೋಪೋನೋಫಾಸ್ ೫೦ ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ ೧ ಮಿ.ಲೀ. ಮೊನೋಕ್ರೋಟೋಪಾಸ್ ೩೬ ಎಸ್.ಎಲ್. ನ್ನು ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಸಿಂಪರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು.

ಆರ್ಥಿಕ ನಷ್ಟದ ರೇಖೆ

ಬೆಳೆಯು ಹೂವಾಡುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಗಿಡಕ್ಕೆ ೫ ಹುಳುಗಳ ಸುರಂಗಗಳು, ಬಾರಂಗಿ ಬಿಡುವಂತಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಗಿಡಕ್ಕೆ ೧೦ ಹುಳುಗಳು/ ಸುರಂಗಗಳು ಹಾಗೂ ಕಾಯಿ ಬಲಿಯುವ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಗಿಡಕ್ಕೆ ೧೫ ಹುಳುಗಳು/ ಬೊಬ್ಬೆಗಳು ಕಂಡು ಬಂದಾಗ ಸಿಂಪರಣೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

೪) ಸ್ಪೊಡಾಪ್ಟೆರಾ ಕೀಡೆ (ತಂಬಾಕಿನ ಕೀಡೆ): ಬಹುಭಕ್ಷಕ ಕೀಡೆಯಾಗಿದ್ದು, ಶೇಂಗಾ, ತಂಬಾಕು, ಔಡಲ ಇತ್ಯಾದಿ ಗಿಡಗಳಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯಿಸುತ್ತದೆ. ಶೇಂಗಾ ಬೆಳೆಯಲ್ಲಿ ಪತಂಗವು ೨೦೦-೩೦೦ ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಗುಂಪಾಗಿ ಎಲೆಯ ಮೇಲ್ಭಾಗದಲ್ಲಿಡುವುದು. ಮರಿಹುಳುಗಳು ಎಲೆಯ ಕೆಳಭಾಗದಲ್ಲಿ ಗುಂಪಾಗಿದ್ದು ಹಸಿರು ಭಾಗವನ್ನು ಕೆರೆದು ತಿನ್ನುವವು. ನಂತರದ ಹುಳುಗಳು ರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯದಲ್ಲಿ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಅರೆಮಲೆನಾಡು ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಆಗಸ್ಟ್-ಸೆಪ್ಟೆಂಬರ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ಬೇಸಿಗೆ ಹಂಗಾಮಿನಲ್ಲಿ ಫೆಬ್ರವರಿ-ಮಾರ್ಚ್ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಇದರ ಬಾಧೆ ಹೆಚ್ಚು.

ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳು: ೦.೨ ಗ್ರಾಂ ಇಮಾಮೆಕ್ಸಿನ ಬೆಂಜೋಯೇಟ್ ೫ ಎಸ್.ಜಿ. ಅಥವಾ ೨ ಮಿ.ಲೀ. ಕ್ಲಿನಾಲ್ಫಾಸ್ ೨೫ ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ ೦.೫ ಮಿ.ಲೀ. ಲ್ಯಾಂಬ್ಡಾ ಸೈಹಲೋಥ್ರಿನ್ ೫ ಇ.ಸಿ. ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಸಿಂಪರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಜೈವಿಕ ಕೀಟನಾಶಕಗಳಾದ ಎನ್.ಪಿ.ವಿ. (೨೫೦ ಎಲ್.ಇ/ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ), ೫ ಗ್ರಾಂ ಬಿ.ಟಿ. ಅಥವಾ ೧ ಗ್ರಾಂ ನ್ಯೂಮೊರಿಯಾ ರಿಲೈ ಪ್ರತಿ ಲೀಟರ್ ನೀರಿಗೆ ಬೆರೆಸಿ ಸಾಯಂಕಾಲ ಸಿಂಪರಣೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಗೋಮೂತ್ರದಲ್ಲಿ ತಯಾರಿಸಿದ ಶೇ. ೫ರ ಸೀತಾಫಲದ ಎಲೆಯ ಕಷಾಯವನ್ನು ಸಿಂಡಿಸುವುದರಿಂದಲೂ ಹತೋಟಿ ಮಾಡಬಹುದು.

ಸುರುಳಿಪೂಚಿಯ ತೀವ್ರತೆ

ವಿಷಪಾಷಾಣವನ್ನು ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ ೫೦ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ನಂತೆ ಸಾಲುಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಸಾಯಂಕಾಲ ಎರಚಬೇಕು. ವಿಷಪಾಷಾಣ ತಯಾರಿಸಲು ೫ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ಬೆಲ್ಲ, ೬೨೫ ಮಿ.ಲೀ. ಮೊನೋಕ್ರೋಟೋಫಾಸ್ ೩೬ ಎಸ್.ಎಲ್. ಒಂದು ಲೀಟರ್ ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ ಕರಗಿಸಬೇಕು. ನಂತರ ೫-೮ ಲೀಟರ್ ನೀರಿನೊಂದಿಗೆ ೫೦ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ಅಕ್ಕಿ ಅಥವಾ ಗೋಧಿ ತೌಡಿನಲ್ಲಿ ಸರಿಯಾಗಿ ಬೆರೆಸಬೇಕು. ಔಡಲವನ್ನು ಬಲೆ ಬೆಳೆಯಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ ಶೇಂಗಾ ಬಿತ್ತನೆ ಬೀಜದಲ್ಲಿ ೫೦೦ ಗ್ರಾಂ ಔಡಲ ಬೀಜ ಬೆರೆಸಿ ಬಿತ್ತಬೇಕು. ಕೀಟದ ಸಮೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ ಕನಿಷ್ಠ ೫ ಮೋಹಕ ಬಲೆಗಳನ್ನು ೩೦ ಅಡಿ ಅಂತರದಲ್ಲಿ ನೇತು ಹಾಕಬೇಕು. ಪ್ರತಿ ೨೦ ದಿನಕ್ಕೊಮ್ಮೆ ಮೋಹಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಬೇಕು ಹಾಗೂ ಬೆಳೆಯಿಂದ ಎರಡು ಅಡಿ ಎತ್ತರದಲ್ಲಿರಬೇಕು.

೫) ಗೊಣ್ಣೆ ಹುಳು: ಇದು ಕ್ಷೇತ್ರ ಪ್ರದೇಶ ಸೀಮಿತ ಕೀಡೆಯಾಗಿದ್ದು, ಒಂದೇ ಪ್ರದೇಶದಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ವರ್ಷ ಬರುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಈ ಕೀಡೆಯು ಬೇರುಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ ಗಿಡಗಳು ಸಾಯುವವು.

ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳು: ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ಬಿದ್ದ ನಂತರ ರಾತ್ರಿ ೭.೩೦- ೮.೩೦ ರ ವರೆಗೆ ದೀಪಾಕರ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ದುಂಬಿಗಳನ್ನು ನಾಶಪಡಿಸುವುದು. ಪ್ರತಿ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ಬೀಜಕ್ಕೆ ೧೨ ಮಿ.ಲೀ. ಕ್ಲೋರ್ಫೈರಿಫಾಸ್ ೨೦ ಇ.ಸಿ. ಅಥವಾ ಕ್ಲಿನಾಲ್ಫಾಸ್ ೨೫ ಇ.ಸಿ. ಔಷಧಿಯನ್ನು ಲೇಪಿಸಿ ಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಕು.

೬) ಕೆಂಪು ತಲೆ ಕಂಬಳಿ ಹುಳು : ಪತಂಗಗಳು ಮುಂಗಾರು ಮಳೆ ಬಿದ್ದ ನಂತರ ಭೂಮಿಯಿಂದ ಹೊರ ಬಂದು ಮೊಟ್ಟೆಗಳನ್ನು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿಡುತ್ತವೆ. ಮರಿಹುಳುಗಳು ಎಲೆಗಳನ್ನು ಕರೆದು ತಿನ್ನುವುದರಿಂದ ಎಲೆಗಳು ತೆಳುವಾದ ಪರದೆ (ಜಾಳಿಗೆ) ಯಂತೆ ಕಾಣುವುವು. ನಂತರ ಹುಳುಗಳು ಚದುರಿ ಎಲೆಗಳನ್ನು ತಿನ್ನುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ. ಇದರ ಬಾಧೆಯಿಂದ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಮರುಬಿತ್ತನೆ ಮಾಡಬೇಕಾಗುವುದು. ಆರ್ಥಿಕ ನಷ್ಟದ ರೇಖೆ ೧ ಮೀಟರ್ ಸಾಲಿಗೆ ೨ ಕೀಡಗಳು.

ನಿರ್ವಹಣಾ ಕ್ರಮಗಳು: ಸಾಮೂಹಿಕ ಹತೋಟಿ ಸೂಕ್ತ ಬೇಸಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಆಳವಾಗಿ ಉಳುಮೆ ಮಾಡುವುದು. ಮೊದಲ ಮಳೆಯಾದ ೨-೩ ದಿನಗಳವರೆಗೆ ರಾತ್ರಿ ೭.೩೦-೧೧

ಗಂಟೆಯವರೆಗೆ ದೀಪಾಕರ್ಷಣೆ ಮಾಡಿ ಪತಂಗಗಳನ್ನು ಬೆಳಕಿಗೆ ಆಕರ್ಷಿಸಿ ಸಾಯಿಸಬೇಕು. ಮೊಟ್ಟೆ ಅಥವಾ ಮರಿಹುಳುಗಳು ಗುಂಪಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇವುಗಳನ್ನು ಆಯ್ದು ನಾಶಪಡಿಸಬೇಕು. ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬೆಳೆದ ಹುಳು ಮೈ ಮೇಲೆ ಕೂದಲು ಹೊಂದಿರುವುದರಿಂದ ಕೀಟಾಂಶದಿಂದ ಪರಿಣಾಮ ಕಡಿಮೆ. ಆದ್ದರಿಂದ ಹುಳುಗಳು ಚಿಕ್ಕದಿದ್ದಾಗ ಶೇ. ೧.೫ ರ ಕ್ಲಿನಾಲ್‌ಫಾಸ್ ಪ್ರತಿ ಹೆಕ್ಟೇರಿಗೆ ೨೦-೨೫ ಕಿ.ಗ್ರಾಂ ಧೂಳೀಕರಿಸಬೇಕು, ಹುಳುಗಳು ಒಂದು ಹೊಲದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ಹೊಲಕ್ಕೆ ವಲಸೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ತಡೆಯಲು ಎರಡು ಹೊಲಗಳ ಮಧ್ಯೆ ಒಂದು ಅಡಿ ಆಳ ಮತ್ತು ಒಂದು ಅಡಿ ಅಗಲದ ಕಂದಕವನ್ನು ತೋಡಿ ಕಂದಕದಲ್ಲಿ ಮಡಿ ಕೀಟನಾಶಕವನ್ನು ಧೂಳೀಕರಿಸಬೇಕು.

ಭಾರತ ಗಣರಾಜ್ಯೋತ್ಸವ

ಗಣ್ಯರು ಗೌರವಿಸಿದ ಸಂವಿಧಾನ ಕರಡು ಸುಸಜ್ಜಿತೆ
ಜಾತ್ಯಾತೀತ ಭಾರತದ ಸಂವಿಧಾನ ನಿಯಮದ ಏಕತೆ
ಹಿಂದೂಸ್ತಾನದ ಹಿಂದುಳಿದ ಜನಾಂಗಕ್ಕೆ ಗೌರವ ಮಾನ್ಯತೆ
ಪ್ರಥಮ ರಾಷ್ಟ್ರಪತಿ ಡಾ: ರಾಜೇಂದ್ರ ಪ್ರಸಾದರು ನೀಡಿದ ಗೌರವತೆ ||೧||

ನಮ್ಮನ್ನು ನಾವೇ ಅಳಿರೊಟ್ಟುವ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ
ಸ್ವತಂತ್ರ ಭಾರತದ ಸಂಭ್ರಮ ಸ್ವರಾಜ್ಯ
ಜಾತಿ-ಮತ ತೊರೆದು ಏಕತೆಗೆ ಸಜ್ಜಾದ ಸ್ವತಂತ್ರರಾಜ್ಯ
ಸಂವಿಧಾನ ರಚನೆ ಶಿಲ್ಪ ಡಾ: ಅಂಬೇಡ್ಕರ್ ಗಣರಾಜ್ಯ ||೨||

ಹಿಂದುಳಿದ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ಸ್ವಾಧೀನತೆ
ಸಂವಿಧಾನಕ್ಕೆ ಪ್ರಜೆಗಳ ಸಮೂಹ ಸಕ್ರಿಯತೆ
ಗುಡಿ ದೇಗುಲ ಗುಂಡಾರಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ದ್ವಾರತೆ
ಪ್ರತಿ ಹಂತದಲ್ಲೂ ಜಾತಿ, ಮತ, ಪಂಗಡಗಳ ಸಮಾನತೆ ||೩||

ಪ್ರಧಾನಿ ಪಂಡಿತ ನೆಹರೂಜಯವರ ಪ್ರಶಂಸನೀಯದಾಚರಣೆ
ರಾಜ್ಯದೆಲ್ಲಡೆ ಗಣರಾಜ್ಯೋತ್ಸವದ ಉನ್ನತ ಉತ್ಸವದಾಚರಣೆ
ಪ್ರಜೆಗಳ ಹಕ್ಕು ಕರ್ತವ್ಯಗಳ ಅರಿಕೆ ಪ್ರಣಾಲಿಕೆವಾಣಿ
ದೇಶದಲ್ಲಡೆ ಮೊಳಗಲ ಬಾನೆತ್ತರದಲ ವೈಭವದಾಚರಣೆ ||೪||

ಒಂದು ಭಾರತ ಮೂವತ್ತೊಂದು (೩೧) ರಾಜ್ಯಗಳು
ಆರತ್ತನಾಲ್ಕುನೂರು (೬೪೦೦) ಪಂಗಡ, ಸಾವಿರದ ಅರನೂರಾ ಹದಿನೆಂಟು (೧೬೧೮) ಭಾಷೆಗಳು
ಆರು (೬) ಧರ್ಮಗಳು, ಇಪ್ಪತ್ತೊಂಬತ್ತು (೨೯) ಮಹತ್ವದ ಹಬ್ಬಗಳು
ಹದಿನೈದು ಅಡು ಭಾಷೆಗಳು, ಸಹಿಸಲಾರದೆ ನಿತ್ಯ ಪರಕೀಯರ ದಾಳಿಗಳು

- ನಾಗಜನ್ಮಾ, (ಜಿ. ಸಿ. ಕಲ್ಲೂರ)

(ಅಧಿಕವಿ ಪಂಪನ ಜನ್ಮಸ್ಥಳ ಅಣ್ಣಿಗೇರಿ), ಹವಾಮಾನಶಾಸ್ತ್ರ ವಿಭಾಗ, ಪ್ರಾ. ಕೃ. ಸಂ. ಕೇಂ.ವಿಜಯಪುರ, ಫಿ: ೯೯೭೨೮೪೦೫೫೫